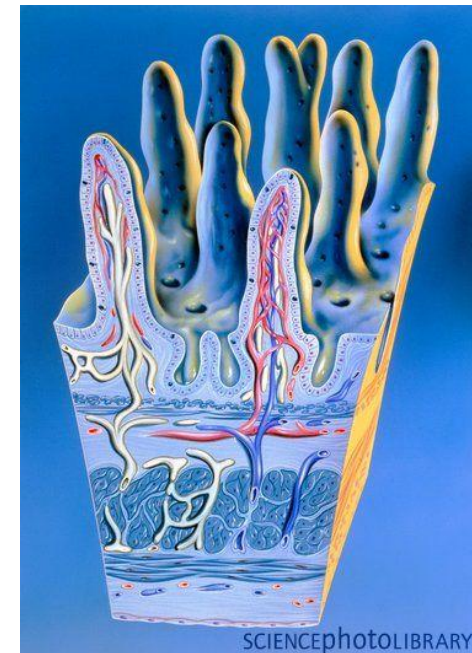
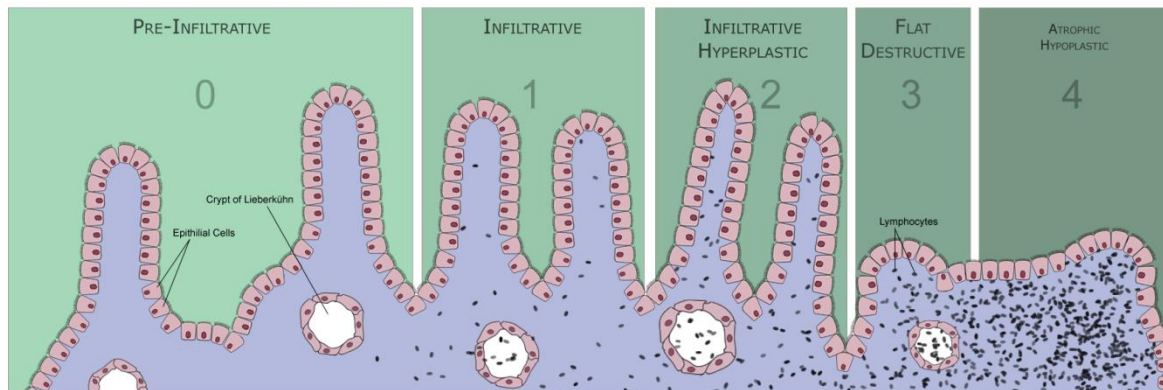

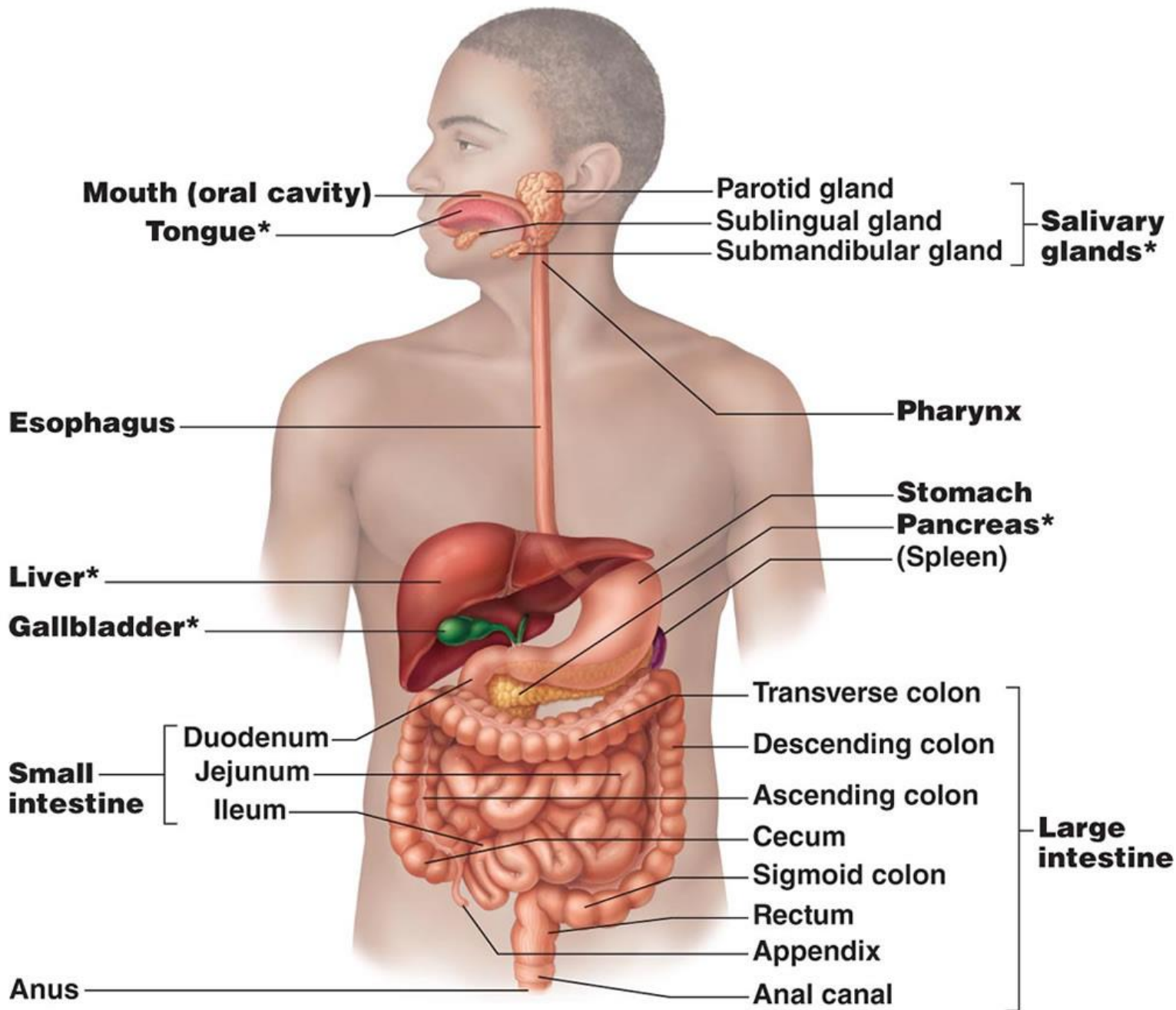
Cøliaki

Innledning

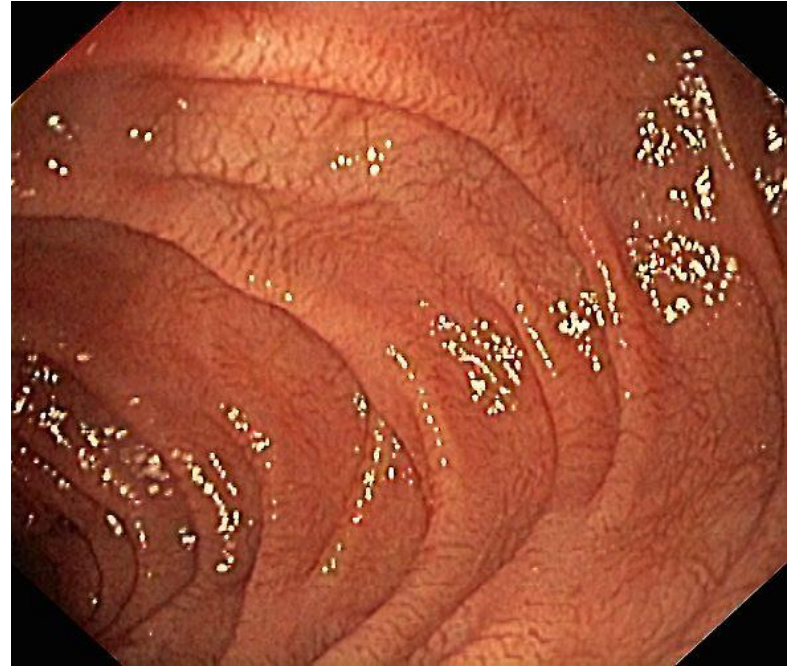
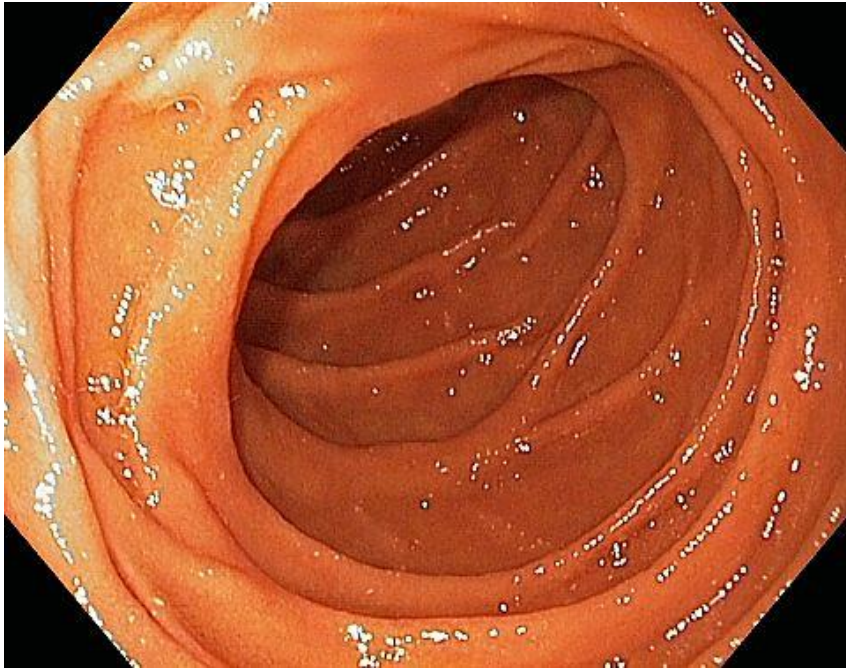
- Kronisk betennelse i slimhinnen i tynntarmen
- Utløses av glutenproteiner i hvete, rug og bygg
- Karakterisert ved flate tarmtotter i tynntarmsslimhinnen

UPPER JEJUNAL MUCOSAL IMMUNOPATHOLOGY

Endoskopi

Historikk

- Først beskrevet i 1888
  - Samuel Gee

- Årsaken funnet etter 2. verdenskrig.
  - Willem K Dicke
  - Utviklet glutenfri diett

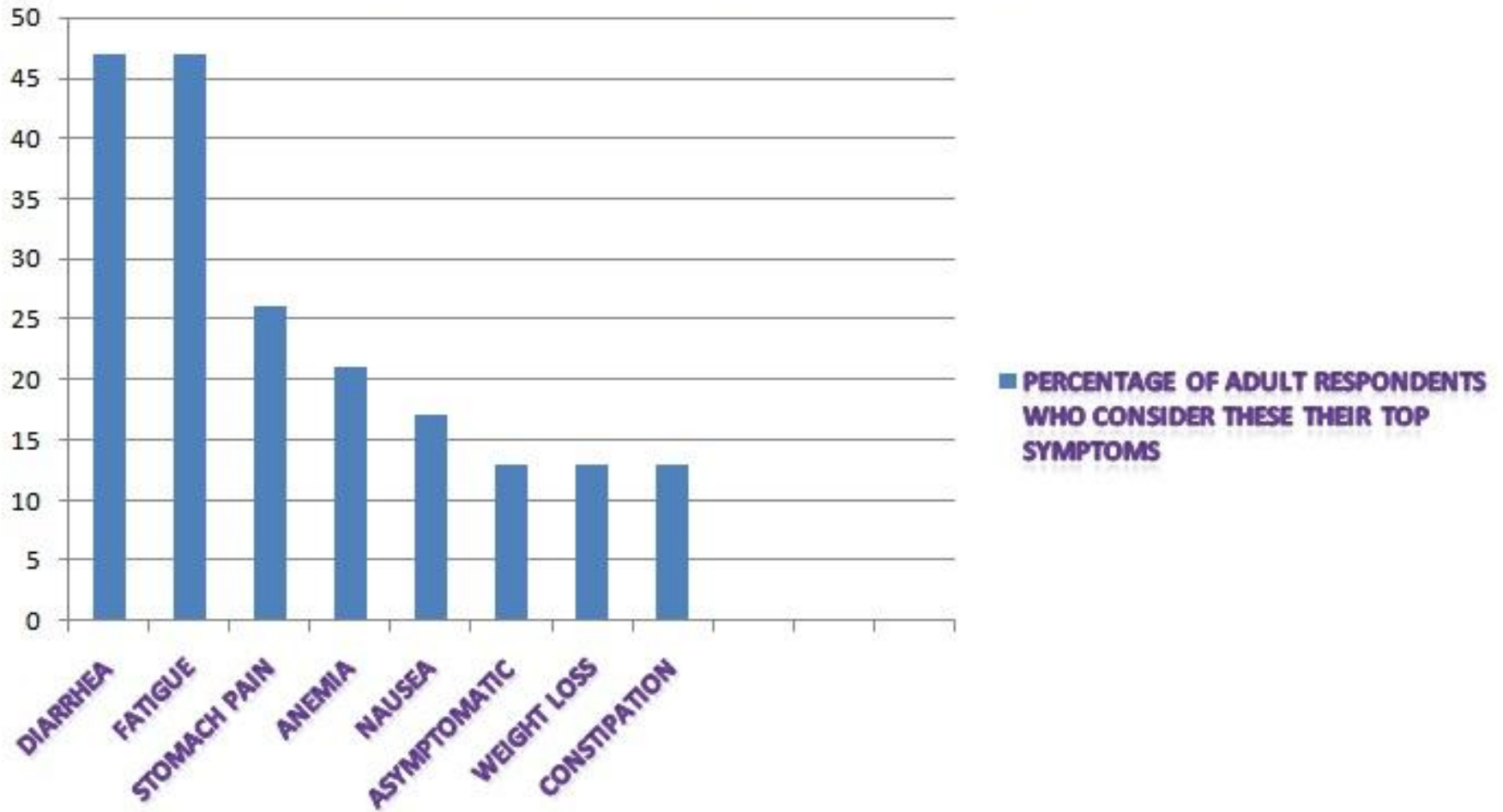
Forekomst

- Vanligst hos kaukasiere
- Forekomst ca. 1 av 100
- I 2007 var 8700 cøliakere registrert som medlemmer i Norsk Cøliakiforening (NCF)
- Kanskje 2,5 millioner udiagnostiserte i Europa
- Forholdet mellom diagnostiserte og udiagnostiserte 1:5

Manifestasjoner/Symptomer

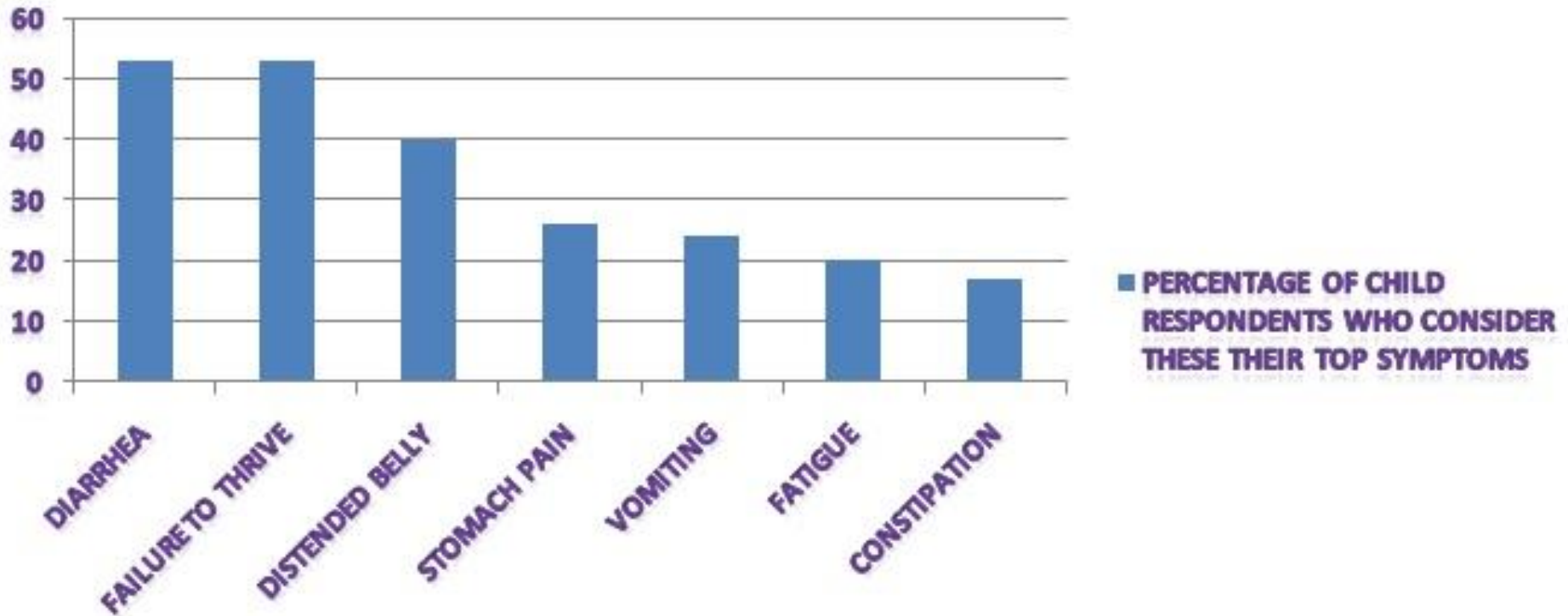
- TYPISKE OG ATYPISKE symptomer/tegn
  - Mage-tarm symptomer
    - Diaré, forstoppelse, oppblåsthet
  - Nevropsykiatriske
    - Depresjon, angst, nevropati
  - Jernmangel
  - Beinskjørhet og beinbrudd

SYMPTOMS OF CELIAC DISEASE IN ADULTS

SYMPTOMS OF CELIAC DISEASE IN CHILDREN

Gener

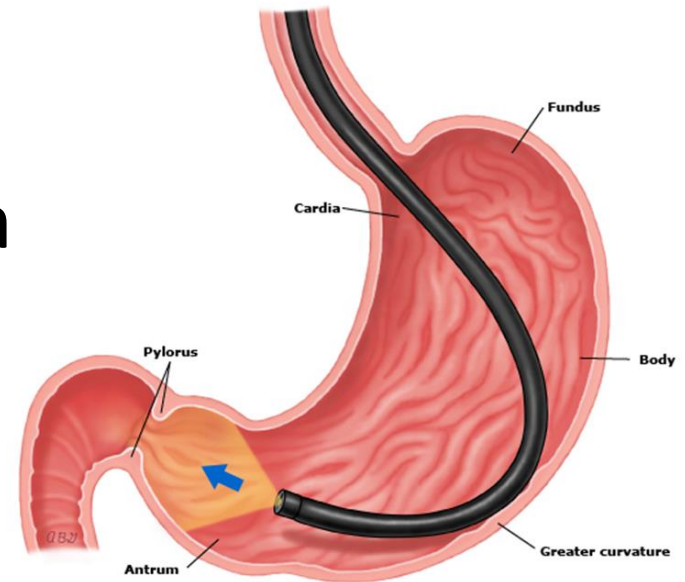
- Slechtsopphopning
- Eneggede tvillinger (85 %)
- Sterkt forbundet med vevstype
  - HLA-DQ2 og HLA-DQ8
- Andre gener (ikke HLA-gener)

Diagnostikk

- Diagnostiske prøver må tas FØR oppstart av glutenfritt kosthold
- Blodprøver
  - Anti-vevstransglutaminase (Anti-tTg IgA)
  - Anti-deaminert Gliadin (Anti-DGP IgG)
  - HLA-DQ2/DQ8

Diagnostikk

- Vevsprøve fra tolvfingertarm

- Evt nye prøver etter glutenforsterket kosthold dersom tvil om diagnosen

Assosierte sykdommer

- Dermatitis herpetiformis
- Diabetes mellitus («sukkersyke»)
- Leversykdom
- Stoffskiftesykdom
- Halsbrann/sure oppstøt
- Betennelse i bukspyttkjertelen

Komplikasjoner

- Ved ubehandlet cøliaki
- Osteoporose/tannskader
- Nedsatt fertilitet
- Kreft
  - Dobbelt så høy forekomst av tynntarmskreft hos ubehandlede cøliaki-pasienter, men tynntarmskreft er svært sjelden (Ca 50 tilfeller pr år i Norge)

Komplikasjoner

- Velbehandlet cøliaki har ikke økt dødelighet
- Ubehandlet cøliaki har økt dødelighet, spesielt hos pasienter med mye symptomer

Behandling

- Eneste behandling
  - Strikt og livslangt glutenfritt kosthold
  - Ved å unngå gluten i maten forsvinner betennelsen i tynntarmen
  - Slimhinnen i tynntarmen normaliseres og tarmtottene kommer tilbake

Oppfølging ved cøliaki

- Henvisning til ernæringsfysiolog
- Informasjon om Norsk Cøliakiforening (NCF) og grunnstønad hos NAV
- Videre oppfølging med kontroller årlig/annethvert år hos fastlege med blodprøver
- Henvisning til poliklinikken for lever- og fordøyelsessykdommer ved spesielle problemer
- Evt ny gastroskopi dersom blodprøvene ikke blir normale

Oppfølging ved cøliaki

- Bekrefte behandlingsrespons
- Fange opp
  - Mangeltilstander
    - Hemoglobin (blodprosent), jernstatus, folsyre, vitamin B₁₂, vitamin D, Natrium, Kalium, Kalsium, D-vitamin, fosfat og leverfunksjonsprøver gir informasjon om konsekvensene av sykdommen
  - Sukkersyke
  - Cøliaki som ikke responderer på glutenfritt kosthold

Hva med familiemedlemmer?

- Blodprøve av førstegradsslektninger anbefales.